

Araştırma Makalesi / Research Article

OLUMLU BAĞIMSIZ DENETÇİ GÖRÜŞÜ İLE KÂRLILIK ORANLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN TOPSIS YÖNTEMİYLE DEĞERLENDİRİLMESİ: BİST’TE BİR UYGULAMA

Haluk SATIR¹
Nurettin KOCA^{2*}

Öz

Bu çalışmada, Borsa İstanbul’da işlem gören dokuma, giyim eşyası ve deri sektörü işletmelerinden olumlu bağımsız denetçi görüşü alan işletmelerin, 2017-2021 dönemine ait kârlılık oranları TOPSIS analiz yöntemiyle incelenerek, elde edilen sonuçlara göre işletmelerin sıralanması amaçlanmıştır. Analiz kapsamına alınan işletmelere ait veriler, Kamu Aydınlatma Platformu’nun internet adresindeki sayfasından elde edilmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, kârlılık oranları kriteri esas alınarak yapılan sıralama sonuçlarının yıllar itibarıyla farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Yataş Yatak ve Yorgan Sanayi ve Ticaret A.Ş. 2017, 2019 ve 2020 yıllarında, Bossa Sanayi İşletmeleri A.Ş. ise 2018 ve 2021 yıllarında birincilik elde ederek kârlılık performansı en yüksek işletmeler olarak tespit edilmiştir. Derimod Konfeksiyon Ayakkabı Deri Sanayi ve Ticaret A.Ş. 2019 ve 2021 yıllarında, Söktaş Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş. ise 2018 ve 2020 yıllarında sıralamanın sonunda yer alarak kârlılıkları en düşük işletmeler olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bağımsız denetçi görüşü, kârlılık oranları, TOPSIS

JEL Kodları: M41, M42, G10

EVALUATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN POSITIVE AUDITOR'S OPINION AND PROFITABILITY RATIOS BY THE TOPSIS METHOD: AN APPLICATION ON BIST

Abstract

In this study, the companies that received positive independent auditor opinion from textile, clothing and leather industry businesses traded in Borsa Istanbul, Profitability ratios for the period of 2017-2021 were analyzed with the TOPSIS analysis method, and it was aimed to rank the enterprises according to the results obtained. The data of the businesses included in the analysis were obtained from the website of the Public Disclosure Platform. According to the findings obtained from the study, it has been determined that the ranking results based on the profitability ratio criteria differ by years. Yataş Mattress and Quilt Industry and Trade Inc. in 2017, 2019 and 2020, Bossa Industrial Enterprises Inc. in 2018 and 2021, were found to be the enterprises with the highest profitability performance by achieving the first place. Derimod Confection Shoe Leather Industry and Trade Inc. in 2019 and 2021, Söktaş Textile Industry and Trade Inc. in 2018 and 2020, were found to be the companies with the lowest profitability by being at the end of the ranking.

Keywords: Independent auditor's opinion, profitability ratios, TOPSIS

JEL Codes: M41, M42, G10

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Afşin Meslek Yüksekokulu, ORCID : 0000-0003-3240-7211.

² Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Afşin Meslek Yüksekokulu, ORCID : 0000-0002-3309-9428.

* **Sorumlu Yazar** (Corresponding Author): kocanurettin417@gmail.com,

Başvuru Tarihi (Received): 10.11.2023 **Kabul Tarihi** (Accepted): 24.04.2023

Giriş

Denetim sürecinin son aşaması, denetçinin denetim faaliyeti sonunda firmanın muhasebe bilgi sistemi hakkında ulaştığı yargısını yazılı hale getirip rapor düzenlediği aşamadır (Selimoğlu vd., 2019: 319). Denetçi bu aşamada, mali tabloların bütün yönleriyle geçerli olan finansal sunum çerçevesine göre hazırlanıp hazırlanmadığıyla ilgili bir görüş oluşturarak rapor düzenler. Denetçi oluşturacağı görüş için, mali tablolarda hata ve hile nedeniyle herhangi bir önemli yanlışlığın olup olmadığı hakkında dair makul güvence elde edip etmediği hususunda bir sonuca ulaşır (BDS 700). Bu sonuç denetçi raporunda; olumlu görüş veya diğer üç görüşten biri (şartlı, görüş bildirmekten kaçın) yer alır. Denetçi görüşü, firmayla ilgilenen tarafların alacakları kararları önemli derecede etkilemektedir. Denetimden geçmiş, özellikle olumlu görüş almış finansal tablolardaki sunulan bilgilerin gerçeği yansıttığı kabul edilir (Önder ve İrkörücü, 2020: 142). Bu durumda karar vericiler alacakları kararlarda kendilerini güvende hissedeceklerdir. Alınan kararların isabetli olması, kaynakların verimli bir şekilde kullanılmasına yol açarak işletmenin başarıya ulaşmasını sağlayacak ve dolayısıyla bu durum işletmenin kârlılığını arttıracaktır.

Firmaların tüm faaliyetlerinin karlı olup olmadığının belirlenmesinde kullanılan göstergelerden biride kârlılık oranlarıdır. Kârlılık oranları, firmaların bilançoda yer alan öz kaynak ve yabancı kaynakların, verim derecesinin ölçülmesinde kullanılmaktadır. Kârlılık oranlarıyla firmanın geçmiş dönemlerdeki kazanç gücü ve faaliyetlerinin etkinlik derecesi değerlendirilir (Toroslu ve Durmuş, 2013: 122).

Kârlılık oranları, işletme ortakları ya da işletmeye ortak olmak için işletmenin hisse senetlerini satın almayı düşünen muhtemel yatırımcılar tarafından, özellikle dikkate alınmalıdır. (Gücenme, 2014: 102). Tamda bu noktada finansal bilgilerin olumlu denetim görüşü alması bilgi kullanıcıları açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda çalışmada, olumlu denetim görüşü alan işletmelerin kârlılık oranları tespit edilerek, TOPSIS yöntemi ile elde edilen sonuçlara göre işletmelerin sıralanması amaçlanmıştır.

1. Literatür Araştırması

Ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde, olumlu denetçi görüşü ile kârlılık oranlarını bir arada inceleyen çalışmalara rastlanılmamıştır. Ancak, olumlu denetçi görüşleri ve kârlılık oranları ile ilgili ayrı ayrı yapılmış olan çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmalardan bazıları Tablo 1’dedir.

Tablo 1. Konuyla İlgili Ulusal ve Uluslararası Literatür

Yazarlar/ Çalışma Yılı	Çalışma Sonuçları
Ece ve Çadırcı (2022)	Denetçi raporlarının, firmaların piyasa değerleri üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçladıkları çalışmalarında; firmanın piyasa değerini olumlu denetçi görüşünün pozitif yönde etkilediği, görüş bildirmekten kaçınmanın ise firma piyasa değerini negatif yönde etkilediği sonucuna varmışlardır.
Vargün ve Doğan (2021)	İşletmelerin kurumsal yönetim derecelendirme notlarıyla hisse senedi yıllık getirisi, kâr-zar durumu ve bağımsız denetçi görüşü arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını tespit etmek amacıyla yaptıkları çalışmalarında; araştırmaya konu olan değişkenler arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı anlaşılmıştır.
Onay ve Benligiray (2021)	Negatif ve pozitif ihtiyari tahakkukların kazanç yönetiminin bir göstergesi olarak kullanıldığı çalışmada, denetim görüşü ile kazanç yönetimi arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada; Denetim raporunda olumlu denetim görüşü dışında bir görüş bildirilmesiyle ihtiyari tahakkukları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.
Kara ve Toraman (2021)	Borsa İstanbul'da kayıtlı firmaların kârlılık rasyoları ile kazanç yönetimi arasındaki ilişkinin araştırıldığı çalışmada; ekonomik kârlılık ve satış kârlılığı oranlarının ilgili işletmelerin kazanç yönetimine başvurmaya açık değişkenler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Önder ve İrkörücü (2020)	Çalışmada, bağımsız denetimde kaliteyle finansal performans arasındaki ilişki araştırılmıştır. Şirket performansı kârlılık oranları ile, bağımsız denetim kalitesi ise şirket büyüklüğü ve denetçi görüşü dikkate alınarak ölçülmüştür. Çalışmanın sonucunda, bağımsız denetimde kaliteyle finansal performans arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu görülmüştür.
Veronica ve Julusar (2020)	İmalat şirketleri arasında kazanç yönetimi, denetim kalitesi, denetim süresi, firma büyüklüğü, kaldıraç, likidite, stoklar, zarar ve kârlılık değişkenlerinin şartlı görüş üzerindeki etkisinin araştırıldığı çalışmada, burada sıralanan değişkenlerin şartlı görüş üzerinde hiçbir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.
Cengiz vd. (2017)	İmalat sektöründe olup BİST'te işlem gören şirketlerin verilerinden yararlanılarak, bağımsız denetimde kalitenin finansal performans üzerindeki etkisini araştırmak amacıyla yapılan çalışmada dört büyük denetim firması, denetçi görüşü; TobinQ, aktif karlılık ve öz sermaye karlılığı değişkenleri kullanılmıştır. Araştırmada, denetimde kalitenin finansal performans üzerinde istatistiki olarak pozitif ve anlamlı bir etkisinin olduğu anlaşılmıştır.
Chen vd. (2013)	Şartlı denetim görüşünün özel borç sözleşmeleri üzerindeki etkisinin incelendiği çalışmada, şartlı görüşün ardından; yeni kredilerin faiz oranında belirli bir süre artış olduğu, borç verenlerin finansal sözleşmeleri finansal olmayan sözleşmelere çevirdiği, kredi büyüklüğünde bir azalma ve borçludan talep etme olasılığında bir artış olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Hoti vd. (2012)	Sloven ve Hırvat kamu yararına çalışan kuruluşların denetlenmiş mali raporlarının açıklanmasının ardından hisse senedi fiyatlarının etkilerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada denetimde kalitenin, denetçi görüşünün hisse senedi fiyatlarının gelişimi üzerinde etkisinin olduğu anlaşılmıştır.

2. Araştırmanın Metodolojisi

Literatür çalışmalarından yola çıkarak, çalışmamızda bağımsız dış denetçi görüşü ve işletmelerin kârlılık oranları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek için çok nitelikli karar verme yöntemlerinden TOPSIS yöntemi ile bir araştırma geliştirilmiştir. Bu bölümde amaç, veri seti, yöntem, uygulanması ve bulguları alt başlıklarından oluşmaktadır.

2.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmada, Borsa İstanbul’da kayıtlı dokuma, giyim eşyası ve deri sektörü işletmelerinden olumlu denetim görüşü alanların seçilerek, olumlu denetim görüşü alan işletmelerin kârlılık oranları tespit edilerek, TOPSİS yöntemi ile elde edilen sonuçlara göre işletmelerin sıralanması amaçlanmıştır. Başka bir ifadeyle araştırmanın amacı, mali durum ve faaliyet sonuçlarının güvenilirliğinin kontrolü sonucunda olumlu bağımsız denetçi raporu alan işletmelerin, en önemli finansal performans göstergesi kabul edilen kârlılık oranları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesidir.

2.2. Araştırmanın Veri Seti

Olumlu bağımsız denetçi görüşü ile kârlılık oranları arasındaki ilişkiyi inceleyebilmek için BİST dokuma, giyim eşyası ve deri imalat alt sektöründe sürekli olarak işlem gören işletmeler esas alınmıştır. Bu sektörde işlem gören 26 işletme bulunmaktadır. Araştırma sonuçlarına olumsuz etki edeceğini varsaydığımız ve süreç olarak belirlediğimiz 2017-2021 döneminde sürekli işlem görmeyen işletmeler araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Ayrıca verilere ulaşılabilirliği ve mali tabloların düzenlenme esaslarındaki güncel uyum açısından 2017 yılı başlangıç yılı kabul edilmiştir. Araştırma kapsamına alınan işletmelerin kod ve unvanları Tablo 2’de (KAP, 2022).

Tablo 2. Çalışma Kapsamına Alınan İşletmelerin Kod ve Unvanları

DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SEKTÖRÜ		
SIRA	KOD	İŞLETME UNVANI KISALTMASI
1	ARSAN	Arsan Teks. Tic. ve San. A.Ş.
2	BOSSA	Bossa Tic. ve San. İşl. A.Ş.
3	DAGI	Dagi Giyim San. ve Tic. A.Ş.
4	DERIM	Derimod Konf. Deri San. ve Tic. A.Ş.
5	HATEK	Hateks Hatay Teks. İşl. A.Ş.
6	KRTEK	Karsu Teks. San. ve Tic. A.Ş.
7	KORDS	Kordsa Tekn. Teks. A.Ş.
8	MEGAP	Mega Poltn. Köpük San. ve Tic. A.Ş.
9	RODRG	Rodrigo Teks. San. ve Tic. A.Ş.
10	SKTAS	Söktaş Teks. San. ve Tic. A.Ş.
11	YATAS	Yataş Yat. ve Yorg. San. ve Tic. A.Ş.
12	YUNSA	Yünsa Yünlü San. ve Tic. A.Ş.

Araştırmada kullanılan kârlılık oranları Tablo 3’te dir.

Tablo 3. Çalışmada Kullanılan Kârlılık Oranları

	ORANLAR	FORMÜL	SEMBOL
Kârlılık Oranları	Varlık Kârlılığı Oranı	Net Kâr / Ortalama Aktifler	K1
	Mali Kârlılık Oranı	Net Kâr / Ortalama Öz Sermaye	K2
	Ekonomik Kârlılık Oranı	Vergi ve Faiz Öncesi Kâr / Ortalama Pasifler	K3
	Satış Kârlılığı Oranı	Brüt Satış Kârı / Net Satışlar	K4
	İş Hacmi Kârlılık Oranı	Faaliyet Kârı / Net Satışlar	K5

Araştırma kapsamına alınan işletmeler, Türk Ticaret Kanunu Ekli (I) sayılı liste kapsamında yer alan işletmelerden oluştuğu için bağımsız dış denetime tabidirler (TURMOB, 2022). Bağımsız

denetçi, denetim süreci sonunda ya olumlu görüş bildiren rapor sunar ya da olumlu görüş dışındaki görüşlerden birini içeren rapor sunar (Aydın ve Çürük, 2017).

Denetçinin olumlu görüşüyle, yürürlükte olan Türk Ticaret Kanunu ve Türkiye Denetim Standartları hükümleri uyarınca gerçekleştirdiği denetim faaliyeti sonucunda, Türkiye Muhasebe Standartları ve diğer muhasebe ilkelerine ilişkin herhangi bir aykırılığa rastlanmadığını, denetlenen işletmenin mali tablolarının doğru olduğunu, kârlılığa ilişkin beyanının tam olduğunu ve finansal tabloların bütün bunları güvenilir bir şekilde yansıttığını rapor etmektedir. Bu sebeple araştırma kapsamına alınan işletmeler, sıralanan bu niteliklere sahip olumlu denetim görüşü almış işletmelerden oluşturulmuştur. Araştırma kapsamına alınan işletmelerin yıllara göre denetim görüşleri Tablo 4'tedir.

Tablo 4. İşletmelerin Yıllara Göre Denetim Görüşleri

İŞLETME	BAĞIMSIZ DENETİM GÖRÜŞÜ				
	2017	2018	2019	2020	2021
ARSAN	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
BOSSA	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
DAGI	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
DERİM	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
HATEK	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
KRTEK	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
KORDS	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
MEGAP	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
RODRG	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
SKTAS	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
YATAS	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
YUNSA	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)

Tablo 4'e göre, "(+)" işareti işletmelerin yıllara göre olumlu denetim görüşlerini göstermektedir. Araştırmanın uygulaması aşamasında işletmelerin yıllar itibariyle olumlu (+) görüş alan yıllarına ait verileri kullanılarak değerlendirme yapılmıştır. Dolayısıyla olumlu denetim görüşü dışındaki "(-)" olabilecek şartlı görüş, olumsuz görüş ve görüş bildirmekten kaçınma görüşleri alan işletmeler değerlendirme dışı bırakılmıştır.

2.3. Araştırmanın Yöntemi

Çok nitelikli değerlendirme yöntemi TOPSIS, Hwang and Yoon'un (1981) geliştirdiği ve ideal çözüm benzerliğine göre tercih sıralaması şeklinde tanımlanan tekniktir. Bu teknik ile fazla sayıda ve çoğunlukla birbiriyle uyuşmayan kriterlerin en uygun şekilde kullanılması hedeflenmektedir. Yöntemde, seçilen alternatifin ideal çözüme en yakın, ideal olmayan çözüme de en uzak noktada olması beklenmekte ve en yüksekte en düşüğe doğru sıralaması yapılmaktadır (Hatunoğlu vd., 2018). Altı çözüm aşamasından oluşan bu yöntemin özet olarak açıklaması aşağıdaki gibidir (Demireli, 2010; Tzeng ve Huang, 2011; Özkan, 2019; Bircan vd., 2020; Kendirli vd., 2021).

Form 1: Karar Matrisinin Oluşturulması

Karar matrisi, başlangıç matrisi olarak oluşturulan ve alternatiflerin çözümü için kullanılan bir matristir. Matrisin satırlarını alternatifler, sütunlarını ise kriterler oluşturur. Boyutları axb şeklinde oluşturulan karar matrisi M_{ij} olarak gösterilmektedir.

$$M_{ij} = \begin{bmatrix} m_{11} & \cdots & m_{1b} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ m_{a1} & \cdots & m_{ab} \end{bmatrix}$$

Form 2: Karar Matrisinin Normalize Edilmesi

Form 1’deki her bir m_{ij} değerinin kareleri alınarak sütunların toplamları belirlenir. Her bir m_{ij} değeri ait olduğu sütun toplamının kara kök değerine bölünerek elde edilen değer (1)’deki gibi normalize edilmekte ve normalize matrisi N oluşturulmaktadır.

$$n_{ij} = \frac{m_{ij}}{\sqrt{\sum_{i=1}^a m_{ij}^2}} \quad (i = 1, 2, \dots, a.; j = 1, 2, \dots, b) \quad (1)$$

$$N = \begin{bmatrix} n_{11} & \dots & n_{1b} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ n_{a1} & \dots & n_{ab} \end{bmatrix}$$

Form 3: Normalize Matrisinin Standart Olarak Ağırlıklandırılması

Form 2’deki normalize edilen her bir değerinin standart w_i gibi bir sayı ile ağırlıklandırılması gerekmektedir. W_i toplamları (2)’deki gibi 1’e eşitlenmektedir. Form 2’deki her bir n_{ij} değeri w_i ağırlık değeri ile çarpılarak ağırlıklandırılmış normalize matrisi R elde edilmektedir.

$$\sum_{i=1}^n W_i = 1 \quad (2)$$

$$R = \begin{bmatrix} r_{11} & \dots & r_{1b} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ r_{a1} & \dots & r_{ab} \end{bmatrix}$$

Form 4: Pozitif İdeal ve Negatif İdeal Değerlerinin Belirlenmesi

Yöntemin bu formunda elde edilmek istenen maksimum ya da minimum ideal çözümlenmeye göre pozitif ve negatif ideal çözüm değerleri belirlenmektedir. Eğer sonuç olarak maksimizasyon isteniyorsa, form 3’teki matrisin her bir sütunundaki en büyük değer pozitif ideal değeri, en küçük değer ise negatif ideal değeri vermektedir. Belirlenen bu eşitlik (3)’teki gibidir. Eğer sonuç olarak minimizasyon hedefleniyorsa, her bir sütundaki en büyük değer negatif ideal değeri, en küçük değer ise pozitif ideal değeri vermektedir. Tespit edilen bu eşitlik (4)’te gösterilmiştir.

$$B^+ = \{Max R_{ij} \quad i = 1, 2, \dots, a \quad j = 1, 2, \dots, b\} \quad (3)$$

$$B^- = \{Min R_{ij} \quad i = 1, 2, \dots, a \quad j = 1, 2, \dots, b\} \quad (4)$$

Form 5: İdeal ve İdeal Olmayan Noktalara Olan Mesafenin Hesaplanması

Yöntemin bu formunda alternatif sayısı kadar, pozitif ideal ve negatif ideal noktalarına olan mesafenin çözümlenmesi yapılmaktadır. İdeal noktaya olan mesafenin tespitinde kullanılan formül (5)’te, ideal olmayan noktaya olan mesafenin eşitliği ise (6)’da verilmiştir.

$$U_i^* = \sqrt{\sum_{j=1}^n (r_{ij} - r_j^*)^2} \quad (5)$$

$$U_i^- = \sqrt{\sum_{j=1}^n (r_{ij} - r_j^-)^2} \quad (6)$$

Form 6: İdeal Çözüme Bağıntılı Yakınlığın Belirlenmesi

Form 5’te belirlenen ideal ve ideal olmayan noktalara olan uzaklıklar kullanılarak her bir alternatif için ideal çözüm ile bağıntılı yakınlık belirlenir. İdeal çözüme bağıntılı yakınlığın eşitliği (7)’de gösterilmiştir.

$$C_i^* = \frac{U_i^-}{U_i^- + U_i^*} \quad (7)$$

2.4. Araştırmanın Uygulanması ve Bulguları

Yukarıda aşamaları açıklanan TOPSIS yönteminin adımları 2017-2021 döneminde ayrı ayrı her bir yıl için uygulanmıştır. Tüm yıllara ait elde edilen sonuçların özeti ve bir örneği olarak yalnızca 2021 yılına ait bulguları verilmiştir.

1. Adım:

2021 yılına ait veriler kullanılarak olumlu denetçi görüşü alan işletmelerin kârlılık oranlarının değerlendirilmesi ile ilgili alternatif ve kriterlerine göre oluşturulan karar matrisi aşağıdadır (Tablo 5).

Tablo 5. 2021 Yılı Karar Matrisi (M)

2021	Kriterler				
	İşletmeler	K1	K2	K3	K4
ARSAN	0,32269	0,40133	0,30847	0,14906	0,26433
BOSSA	0,22942	0,68892	0,22364	0,33778	0,41213
DAGI	-0,03241	-0,06001	-0,05304	0,47207	-0,03852
DERIM	0,00766	0,03752	0,00430	0,14526	0,04692
HATEK	0,06011	0,09630	0,02145	0,27500	0,10399
KRTEK	0,10630	0,38072	0,14310	0,27566	0,30684
KORDS	0,07918	0,17532	0,08735	0,21948	0,16808
MEGAP	0,03789	0,10412	0,03268	0,08182	0,04178
RODRG	-0,05336	-0,12055	-0,04069	0,52075	-0,09618
SKTAS	0,00907	0,02891	-0,00092	0,33976	0,41998
YATAS	0,14175	0,33329	0,18093	0,34656	0,12012
YUNSA	0,07376	0,26469	0,05401	0,29713	0,14713

2. Adım:

Karar matrisindeki her bir değerın kareleri alınarak sütunların toplamı ve toplama göre karekök değerleri belirlenir. Her bir değerın, karekök değerine bölünerek elde edilen normalize matrisi, aşağıda yer almaktadır (Tablo 6).

Tablo 6. 2021 Yılı Normalize Edilmiş Matrisi (N)

2021 İşletmeler	Kriterler					
	K1	K2	K3	K4	K5	
ARSAN	0,70593	0,39487	0,66535	0,13711	0,34122	
BOSSA	0,50189	0,67783	0,48237	0,31072	0,53202	
DAGI	-0,07090	-0,05905	-0,11440	0,43426	-0,04973	
DERIM	0,01675	0,03691	0,00928	0,13362	0,06057	
HATEK	0,13150	0,09474	0,04626	0,25297	0,13424	
KRTEK	0,23255	0,37459	0,30866	0,25358	0,39611	
KORDS	0,17321	0,17250	0,18841	0,20190	0,21698	
MEGAP	0,08289	0,10244	0,07048	0,07527	0,05394	
RODRG	-0,11673	-0,11861	-0,08777	0,47904	-0,12415	
SKTAS	0,01985	0,02845	-0,00198	0,31254	0,54215	
YATAS	0,31010	0,32792	0,39026	0,31880	0,15507	
YUNSA	0,16135	0,26043	0,11649	0,27333	0,18993	
Toplam	2,14839	2,29303	2,07340	3,18313	2,44835	12,14630
Ağırlık Oranı	0,17688	0,18878	0,17070	0,26207	0,20157	1

3. Adım:

Adım 2’deki normalize edilmiş matrisin her bir değerinin, ağırlık oranı ile çarpımı sonucu elde edilen değerlerle oluşturulan ağırlıklandırılmış normalize karar matrisi Tablo 7’dedir.

Tablo 7. 2021 Yılı Ağırlıklandırılmış Normalize Karar Matrisi (R)

2021 İşletmeler	Kriterler				
	K1	K2	K3	K4	K5
ARSAN	0,12486	0,07455	0,11358	0,03593	0,06878
BOSSA	0,08877	0,12796	0,08234	0,08143	0,10724
DAGI	-0,01254	-0,01115	-0,01953	0,11380	-0,01002
DERIM	0,00296	0,00697	0,00158	0,03502	0,01221
HATEK	0,02326	0,01789	0,00790	0,06629	0,02706
KRTEK	0,04113	0,07072	0,05269	0,06645	0,07984
KORDS	0,03064	0,03257	0,03216	0,05291	0,04374
MEGAP	0,01466	0,01934	0,01203	0,01972	0,01087
RODRG	-0,02065	-0,02239	-0,01498	0,12554	-0,02503
SKTAS	0,00351	0,00537	-0,00034	0,08191	0,10928
YATAS	0,05485	0,06191	0,06662	0,08355	0,03126
YUNSA	0,02854	0,04917	0,01988	0,07163	0,03828

4. Adım:

Ağırlıklandırılmış normalize karar matrisinin her bir sütunda maksimum değerler pozitif ideal (B+) değerlerini, minimum değerleri ise negatif ideal (B-) değerlerini vermektedir. Belirlenen bu değerler Tablo 8’dedir.

Tablo 8. 2021 Yılı Pozitif ve Negatif İdeal Çözüm Değerleri

2021		Kriterler				
İşletmeler	K1	K2	K3	K4	K5	
Max (B+)	0,12486	0,12796	0,11358	0,12554	0,10928	
Min (B-)	-0,02065	-0,02239	-0,01953	0,01972	-0,02503	

5. Adım:

Bu adımda, alternatifler arasındaki mesafenin belirlenmesi için maksimum ve minimum değerler baz alınarak ideal ve ideal olmayan noktalara olan uzaklıklar hesaplanır. Ağırlıklandırılmış normalize karar matrisindeki her bir değer maksimum değerlerden çıkarılarak kareleri alınır. Daha sonra her bir satırın toplamı belirlenerek karekökü hesaplanır. Elde edilen bu ideal uzaklık (U*) değerleri Tablo 9'dadır.

Tablo 9. 2021 Yılı İdeal Mesafe Değerleri (U*)

2021		Kriterler						
İşletmeler	K1	K2	K3	K4	K5	TOPLAM	U*	
ARSAN	0,00000	0,00285	0,00000	0,00803	0,00164	0,01252	0,11191	
BOSSA	0,00130	0,00000	0,00098	0,00195	0,00000	0,00423	0,06502	
DAGI	0,01888	0,01935	0,01772	0,00014	0,01423	0,07032	0,26518	
DERIM	0,01486	0,01464	0,01254	0,00819	0,00942	0,05966	0,24425	
HATEK	0,01032	0,01212	0,01117	0,00351	0,00676	0,04388	0,20947	
KRTEK	0,00701	0,00328	0,00371	0,00349	0,00087	0,01835	0,13547	
KORDS	0,00888	0,00910	0,00663	0,00527	0,00430	0,03418	0,18487	
MEGAP	0,01214	0,01180	0,01031	0,01120	0,00968	0,05514	0,23481	
RODRG	0,02117	0,02261	0,01653	0,00000	0,01804	0,07835	0,27990	
SKTAS	0,01473	0,01503	0,01298	0,00190	0,00000	0,04464	0,21127	
YATAS	0,00490	0,00436	0,00221	0,00176	0,00609	0,01932	0,13900	
YUNSA	0,00928	0,00621	0,00878	0,00291	0,00504	0,03221	0,17948	

Ağırlıklandırılmış normalize karar matrisindeki her bir değerden minimum değerler çıkarılarak kareleri alınır. Daha sonra her bir satırın toplamı belirlenerek karekökü hesaplanır. Elde edilen bu ideal olmayan uzaklık (U-) değerleri Tablo 10'dadır.

Tablo 10. 2021 Yılı İdeal Olmayan Mesafe Değerleri (U-)

2021		Kriterler					TOPLAM	U-
İşletmeler	K1	K2	K3	K4	K5			
ARSAN	0,02117	0,00940	0,01772	0,00026	0,00880	0,05735	0,23948	
BOSSA	0,01197	0,02261	0,01038	0,00381	0,01749	0,06626	0,25741	
DAGI	0,00007	0,00013	0,00000	0,00885	0,00023	0,00927	0,09627	
DERIM	0,00056	0,00086	0,00045	0,00023	0,00139	0,00349	0,05904	
HATEK	0,00193	0,00162	0,00075	0,00217	0,00271	0,00918	0,09583	
KRTEK	0,00382	0,00867	0,00522	0,00218	0,01100	0,03088	0,17573	
KORDS	0,00263	0,00302	0,00267	0,00110	0,00473	0,01415	0,11896	
MEGAP	0,00125	0,00174	0,00100	0,00000	0,00129	0,00527	0,07261	
RODRG	0,00000	0,00000	0,00002	0,01120	0,00000	0,01122	0,10591	
SKTAS	0,00058	0,00077	0,00037	0,00387	0,01804	0,02363	0,15371	
YATAS	0,00570	0,00711	0,00742	0,00407	0,00317	0,02747	0,16573	
YUNSA	0,00242	0,00512	0,00155	0,00269	0,00401	0,01580	0,12568	

6. Adım:

Uygulamanın son aşamasında, ideal çözüme bağıntılı mesafenin yakınlığı hesaplanır. İdeal olmayan değerler, ideal ve ideal olmayan değerlerin toplamına bölünerek ideal çözüme yakınlık (C*) belirlenir. Elde edilen ideal çözüme yakınlık değerleri Tablo 11’dedir.

Tablo 11. 2021 Yılı İdeal Çözüme Bağıntılı Yakınlık Değerleri (C*)

2021		U*	U-	(U*) + (U-)	(U-) / (U*+U-)	C*
İşletmeler						
ARSAN		0,111 91	0,239 48	0,3513 8	0,68153	0,681 53
BOSSA		0,065 02	0,257 41	0,3224 3	0,79833	0,798 33
DAGI		0,265 18	0,096 27	0,3614 5	0,26635	0,266 35
DERIM		0,244 25	0,059 04	0,3032 9	0,19466	0,194 66
HATEK		0,209 47	0,095 83	0,3053 1	0,31389	0,313 89
KRTEK		0,135 47	0,175 73	0,3112 1	0,56469	0,564 69
KORDS		0,184 87	0,118 96	0,3038 4	0,39153	0,391 53
MEGAP		0,234 81	0,072 61	0,3074 3	0,23620	0,236 20
RODRG		0,279 90	0,105 91	0,3858 2	0,27451	0,274 51
SKTAtps://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2019/Higher_Education_in_Turkey_2019_tr.pdfS		0,211 27	0,153 71	0,3649 8	0,42115	0,421 15
YATAS		0,139 00	0,165 73	0,3047 4	0,54386	0,543 86
YUNSA		0,179 48	0,125 68	0,3051 6	0,41185	0,411 85

2021 örnek yılı için uygulanan TOPSIS yöntemi adımları araştırma sürecindeki beş yıl içinde uygulanmıştır. Elde edilen değerlere göre yıllar itibariyle işletmelerin sıralamaları Tablo 12'dedir.

Tablo 12. *İşletmelerin TOPSIS Sonuçlarına Göre Sıralamaları (2017-2021)*

TOPSIS Sıralamaları					
İşletmeler	2017 (C*)	2018 (C*)	2019 (C*)	2020 (C*)	2021 (C*)
ARSAN	8	8	3	2	2
BOSSA	6	1	2	3	1
DAGI	7	10	7	6	10
DERIM	10	11	12	11	12
HATEK	12	9	8	7	8
KRTEK	5	4	9	4	3
KORDS	4	6	6	10	7
MEGAP	2	2	4	5	11
RODRG	9	7	5	9	9
SKTAS	11	12	11	12	5
YATAS	1	3	1	1	4
YUNSA	3	5	10	8	6

3. Sonuç ve Öneriler

Finansal raporlamanın en temel amaçlarından biri de işletme yönetiminin sunduğu finansal tablolar ile ilgili üçüncü kişilere işletme hakkında doğru ve güvenilir bilgi sağlamaktır. Özellikle işletmenin faaliyet sonuçlarının bir resmi olan kârlılığının, finansal tablo kullanıcılarına güven vermesi gerekmektedir. Bu bağlamda olumlu bağımsız denetçi raporu alan işletmelerin, finansal tablolarına ait bilgilerin mevzuata uygun olarak hazırlandığı ve bu doğrultuda mali tablo kullanıcılarına uygun bir güvence sağlaması açısından son derece önemlidir.

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, kârlılık oranları performans kriterleri baz alınarak yapılan sıralama sonuçlarının yıllar itibariyle farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Yataş Yat. ve Yorg. San. ve Tic. A.Ş. (YATAS) 2017, 2019 ve 2020 yıllarında, Bossa Tic. ve San. İşl. A.Ş. (BOSSA) ise 2018 ve 2021 yıllarında birincilik elde ederek kârlılık performansı en yüksek işletmeler olarak tespit edilmiştir. Derimod Konf. Deri San. ve Tic. A.Ş. (DERIM) 2019 ve 2021 yıllarında, Söktaş Teks. San. ve Tic. A.Ş. (SKTAS) ise 2018 ve 2020 yıllarında sonuncu sırada yer alarak kârlılıkları en düşük işletmeler olarak belirlenmiştir.

Araştırma sonucuna göre, Arsan Teks. Tic. ve San. A.Ş. (ARSAN), Kordsa Tekn. Teks. A.Ş. (KORDS), Karsu Teks. San. ve Tic. A.Ş. (KRTEK), Mega Poltn. Köpük San. ve Tic. A.Ş. (MEGAP) ve Yünsa Yünlü San. ve Tic. A.Ş. (YUNSA)'nın sıralamada üst ve orta sıralarda yer aldığı görülmektedir. Dagı Giyim San. ve Tic. A.Ş. (DAGI), Rodrigo Teks. San. ve Tic. A.Ş. (RODRG) ve Hateks Hatay Teks. İşl. A.Ş. (HATEK)'in ise yıllar itibariyle alt sıralarda yer aldığı tespit edilmiştir.

Literatüre bakıldığında, TOPSIS yöntemine göre yapılan performans değerlendirmesi çalışmalarında, bağımsız denetçi görüşünü kârlılık oranları ile ele alarak bu kapsamda alternatif ve kriterlerin incelendiği bir çalışma bulunamamıştır. Bu sebepten dolayı çalışmanın, literatüre önemli bir katkısının olacağı düşünülmektedir.

Yazar Katkı Oranı (Authorship Contributions): Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Kaynakça

- Aydın, A. ve Çürük, T. (2017). Bağımsız denetçinin finansal tablolara ilişkin görüş oluşturma ve raporlama standartlarından kaynaklanan yükümlülükleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(2), 226-238.
- Bircan, H., Demir, G. ve Güvendi, F. (2020). TOPSIS ve Vikor yöntemleri ile ikinci dil seçimi. *Ulakbilge*, 46, 313-324.
- Cengiz, S., Yusuf, D. ve Güngör, S. (2017). Bağımsız denetim kalitesinin finansal performans üzerindeki etkisinin incelenmesi: Borsa İstanbul’da bir uygulama. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(19), 171-197.
- Chen, P. F., He, S., Ma, Z., & Stice, D. E. (2012). Qualified audit opinions and debt contracting. Available at SSRN. Erişim adresi: http://www.kaa-edu.or.kr/online3/2013_1/1.%20Derrald%20Stice.pdf.
- Demireli, E. (2010). TOPSIS çok kriterli karar verme sistemi: Türkiye’deki kamu bankaları üzerine bir uygulama. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 5(1), 101-112.
- Oğuzhan, E.ve ÇADIRCI, B. D. (2022) Denetim rapor türlerinin firma değeri üzerindeki etkilerinin analizi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (36), 131-150.
- Gücenme Gençoğlu, Ü. (2014). *Finansal tablolar analizi*, Bursa: Aktüel.
- Hatunoğlu, Z., Satır, H. ve Yaşar, F. (2019). Katılım bankalarının kurumsal sosyal sorumluluk performanslarının değerlendirilmesi: ENTROPİ ve TOPSIS yöntemleri ile uygulama. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 613-639.
- Hoti, A. H., Ismajli, H., Ahmeti, S., & Dërmaku, A. (2012). Effects of audit opinion on stock prices: The case of Croatia and Slovenia. *EuroEconomica*, 31(2), 75-87.
- Kara, S. ve Toraman, A.M. (2021). Kazanç yönetimi ile karlılık oranları ilişkisi: BİST’te bir uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Özel Sayı, 295-312.
- Kendirli, S., Çıtak, F. ve İşleyen, A. (2021). Finansal performansın TOPSIS yöntemi ile belirlenmesi: BİST elektrik gaz ve buhar şirketlerinde uygulanması. üçüncü sektör. *Sosyal Ekonomi Dergisi*, 56(4), 2321-2334.
- Onay, A. ve Benligiray, S. (2021). Denetçi görüşlerinin ve denetim kalitesinin kazanç yönetimi ile ilişkisi: Borsa İstanbul şirketleri üzerinde bir araştırma. *International Symposium of Scientific Research and Innovative Studies*, 22(25), 2612-2630.
- Önder, Ş., ve İrkörücü, İ. E. (2020). Bağımsız denetim kalitesi ile finansal performans arasındaki ilişki: BİST 100 endeksinde yer alan şirketler üzerine bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (86), 141-152.
- Özkan, T. (2019). BİST’te işlem gören mevduat bankalarının TOPSIS yöntemiyle finansal performanslarının değerlendirilmesi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 815-836.
- Selimoğlu, S.K., Özbirecikli, M. ve Uzay, Ş. (2019). *Bağımsız denetim*, Ankara: Nobel.

- Toroslu, M.V. ve Durmuş, C.N. (2013). *Finansal tablolar analizi*, Ankara: Seçkin.
- Tzeng, G. H. & Huang, J. J. (2011). *Decision making methods and applications*. New York: CRC Press.
- KAP. (2022). BİST şirketler. Erişim adresi: <https://www.kap.org.tr/tr/bist-sirketler>.
- TURMOB. (2022). Bağımsız denetime tabi şirketler. Erişim adresi: <https://turmob.org.tr/mevzuat/pratikBilgiler/f43009d4-3362>
- Vargün, H. ve Doğan, M. (2021). Kurumsal yönetim derecelendirme notlarının hisse senedi getirisi, kârlılık durumu ve bağımsız denetim görüşü perspektifinde TOPSIS yöntemi ile analizi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (52), 289, 310.
- Veronica, A., & Julisar, J. (2021, May). Factors that Influence the Auditors in Issuing Qualified Opinion. In *Ninth International Conference on Entrepreneurship and Business Management (ICEBM 2020)*, Atlantis Press, 144-151.
- https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TDS/TDS_2021_Seti/BDS%20700.pdf